

YUSUF ŞEVKİ EFENDİ VE ESERLERİ

Furkan USTAKURT*

Hayatı

Yusuf Şevki Efendi 1256/1840 yılında o dönemde Trabzon/Of'a bağlı olan (ancak bugün Trabzon/Dernekpazarı ilçesine bağlı) Kondu Köyü Ekşiali Mahallesi'nde dünyaya gelmiştir. Ahşap ustası bir babanın oğlu ve 5 çocuklu bir ailede büyüyen Şevki Efendi ilk eğitimini abisi Mahmut Efendi'den, dini tahsilini de yöresinde bulunan alimlerden almıştır. Daha sonra tedrisini ilerletmek için İstanbul'a gitmiştir. İstanbul'da iken Ahmed Ziyâeddin Gümüşhânevî (v. 1311/1893) ile karşılaşmış ve bu münasebetleri neticesinde kendisine intisap ederek 1286/1869 yılında halvete girmiş ve bir daha da bu tekkeye hizmetten geri durmamıştır. Öyle ki hayatı boyunca tarikatın adab ve erkanını anlatmak, tarikatı farklı bölgelere ulaştırmak ve şeyhi Gümüşhânevî'nin eserlerini tanıtmak için çaba harcamıştır. Özellikle Mekke, Medine, Mısır ve Musul'a yaptığı seyahatlerde Gümüşhânevî'nin *Râmûzu'l-ehâdis* adlı eserini okutup, icazet vermiş ve tarikatın bölgede neşrinde etkili olmuştur. Şeyhinin İstanbul'da tekkede kalma talebine karşılık "ana ve babamın kabirlerini temelli terk edip buraya yerleşmem diyerek" affını istemiştir ve genelde senenin bir kısmını İstanbul'da bir kısmını da memleketinde geçirmiştir. Geride 300'ü yazma toplam 800 civarında kitabı hâvî bir kütüphane ve yaşadığı dönemde Karadeniz bölgesindeki en faal Gümüşhânevî şeyhi olarak bilinen damadı Hacı Ferşad Efendi'yi bırakarak 63 yaşında 1321/1904 yılında köyünde vefat etmiş ve evlerinin alt tarafına defnedilmiştir.¹

Eserleri

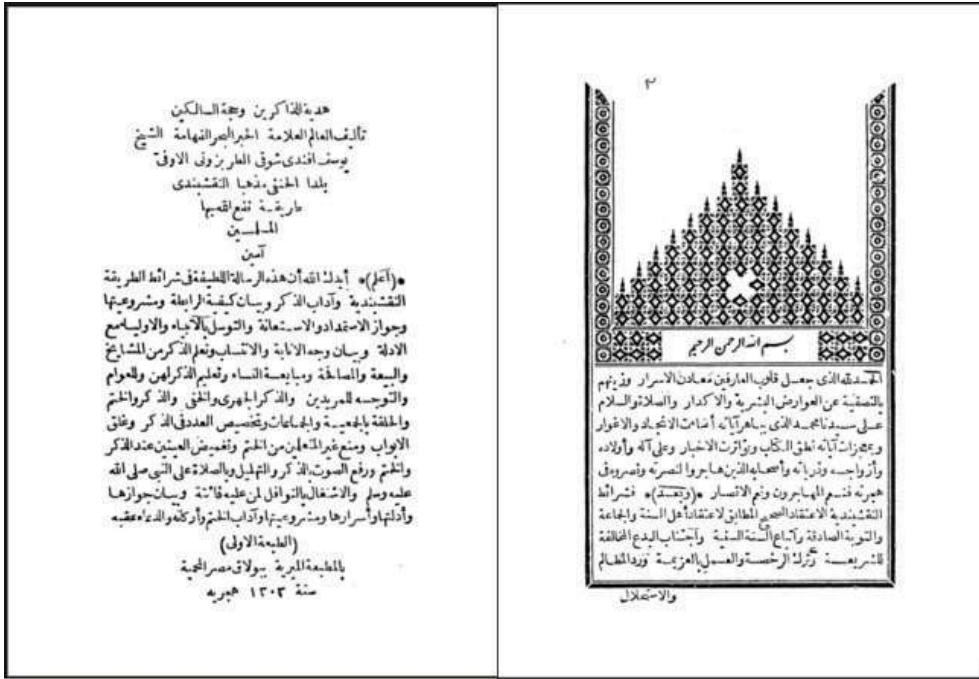
1. *Hediyetü'z-zâkirîn ve hüccetü's-sâlikîn*

Yusuf Şevki Efendi'nin matbu tek eseridir. Eseri 1884 yılında bitirdiğini haber veren Şevki Efendi'nin eserini Mısır'a Râmûzu'l-ehâdis'i bastırmak için 1885 yılında gönderildiği döneme denk geldiği düşünülmektedir. Hadis, fıkıh, tefsir, kelim ve tasavvuf alanında yazılan pek çok esere atıflarda bulunarak eseri kaleme alan Şevki Efendi, eserde tasavvufi konuları müdellel bir şekilde açıklamıştır. Eserin üslubuna bakıldığında da savunmacı bir tarzda değil aksine müdellel şekilde ve dini ilimler çerçevesinde konuları ele almıştır.

Eserde, Nakşebendî tarikatının rükunları, zikir adabı, rabitanın meşruiyeti, tevessül, istimdâd, inâbe, intisâb, zikir dersi alma, erkeklerden ve kadınlardan biat alma, teveccüh, cehrî ve hafî zikir, hatme-i hâcegân ve hatmeye intisâbı olmayan kimselerin alınmaması, zikir derslerinde sayı belirleme gibi konular hadis ve fıkıh kitapları referans alınarak açıklanmıştır. Hem tarikat müntesipleri için hem de ulemanın nazarında tarikatın durumunu ortaya koymak için yazılan eser Şevki Efendi'nin hem tasavvufî hem de ilmî müktesebatının ne derece geniş olduğunu göstermektedir.

* Arş. Gör., Gümüşhane Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Tasavvuf Ana Bilim Dalı, furkan.ustakurt@gumushane.edu.tr

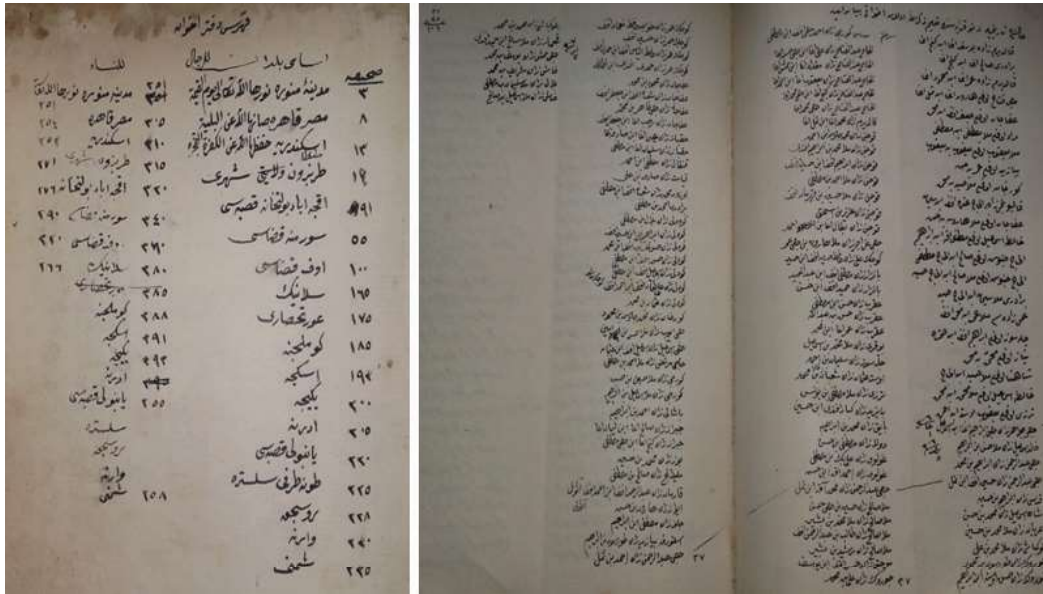
¹ Hür Mahmut Yücer, *Gümüşhânevî Halifelerinden Oflu Yusuf Şevki Efendi Hayatı, Eserleri, Muhiiti ve Tarikatı* (İstanbul: Büyüyenay Yayınları, 2021), 16-23; Yücer, "Gümüşhânevî'nin Halifelerinden Oflu Yusuf Şevki Efendi, Hayatı ve Tesirleri", *Doğumunun 200. Yılı Hatırasına Uluslararası Gümüşhânevî Sempozyumu: "İlim ve İrşadla Geçen Bir Ömür" Bildiriler*, 1-2 Haziran 2013, (İstanbul: International Gumushanevi Symposium, 1-2 June 2013), 382.

Resim 1: Hediyetü'z-zâkirin ilk sayfalar

2. Defter-i ihvân

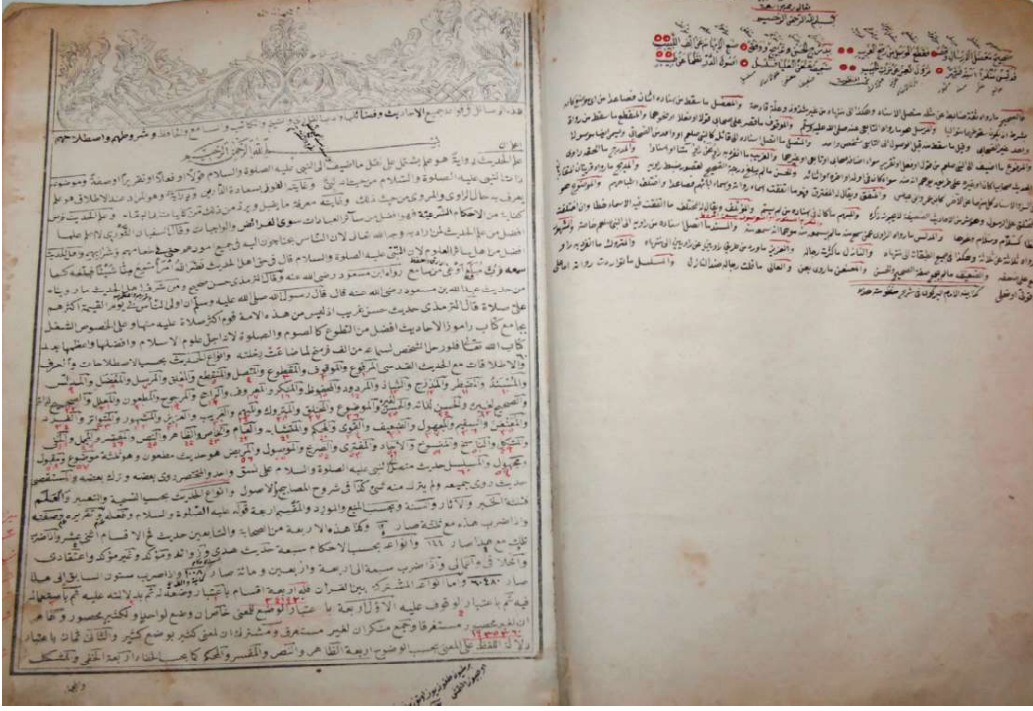
Şevki Efendi bu eserde hilafet aldıktan sonra irşad vazifesi ile dolaştığı memleketlerde kendisine intisap eden kişilerin kaydını tutmuştur. Erkek ve hanımların ayrı ayrı kaydedildiği listede yaklaşık 12 bin isim kaydedilmiştir. Medine, Mısır, İskenderiye, Trabzon şehri ve kazaları ile Balkanlardaki mün-tesiplerin kaydının tutulduğu eserden tarikatın hangi coğrafyada yayıldığı ve daha çok hangi kesimden insanlara hitap ettiği de takip edilebilir. Tabii ki bu verilerin sadece bir halifeyi temsil ettiği, geride Gümüşhânevî'nin yaklaşık 300 halifesi olduğu da unutulmamalıdır.

Resim 2: İhvan Defteri Fihrist ve örnek sayfa

3. Râmûzü'l-ehâdis hâşiyesi

Yusuf Şevki Efendi tarafından haşiye niyetiyle hazırlanmadığını düşündüğümüz nüsha, Şevki Efendi'nin ders okuturken kullandığı nüshasıdır. Bu minvalde eser içerisinde barındırdığı eserin medhi ile müellifinin bazı hususiyetlerini anlatan bir kaside, hadis ilmüne dair birçok risaleden alıntı, ıstılâhâtü'l-hadis başlığı altında otuz hadis ıstılahının açıklanması ve hata-savab kısmı ile tam bir hâşiye formundadır.

Resim 3: Râmûzü'l-ehâdis hâşiyesi

4. Levâmî'u'l-envâr ve menâzîlü'l-ibrâr

Şevki Efendi'nin irşad hayatı boyunca pek çok kere hatmini yapıp icazet verdiği Râmûzü'l-ehâdis eseri üzerine şeyhi ve eserin musannifi Gümüşhânevî'nin emriyle kaleme aldığı bir eserdir. Eserde Râmûz'un 534 sahabî ravisi tanıtılmıştır. 29 Recep 1296 tarihinde 192 varak olarak tamamladığı eser üzerine çalışmalarına devam eden Şevki Efendi 3 Safer 1297'de 30 varak daha ilave ederek esere son halini vermiştir. Eserin sonuna doğru mustalahâtü'l-hadis üzerine *Şerh Allâmetü'l-emîr alâ kasîdeti sahih* başlığıyla bir risaleyi temize çekmiştir. Yine eserin son kısmında Gümüşhânevî'nin kısa bir biyografisine yer vermiştir. Kendi el yazısı ile yazılan bu eser kendi kütüphanesinde bulunmaktadır. Eserin 1307/1890 tarihli diğer bir nüshası da Süleymaniye Kütüphanesi, Yazma Bağışlar bölümü, 8053 numarada bulunmaktadır.

5. Rub'u'l-müceyyeb

Vakit ölçer aletin yapımını ve kullanımını anlatan bu eserin varlığından Şevki Efendi'nin talebeleri kanalıyla haberdar olunmuştur. Ancak eser günümüze ulaşmamıştır.²

Ele alınan bu eserlerin yanı sıra bazı kaynaklarda *Mustalahâtü'l-hadis li'l-Birgivi* adlı bir eser Şevki Efendi'ye nispet edilse de bu eser Şevki Efendi'nin eseri değildir ancak esere bir kitabının sonunda yer vermiştir. Nitekim bu eseri Şevki Efendi'nin eserleri arasında zikreden Yücer de Şevki Efendi'nin eseri kendi derlemesine aldığı için bu esere yer verdiğini ifade etmiştir.³

² Süleyman Gür, "Osmanlı Döneminde Yetişen Trabzonlu Müellifler ve Eserleri: Bir Literatür Tespiti Denemesi", *KTÜİFD* 5/1, 220.

³ Yücer, *Gümüşhânevî Halifelerinden Oflu Yusuf Şevki Efendi*, 34.

Kaynakça

- Yücer, Hür Mahmut. *Gümüşhânevî Halifelerinden Oflu Yusuf Şevki Efendi Hayatı, Eserleri, Muhiti ve Tarikatı*. İstanbul: Büyüyenay Yayınları, 2021.
- Yücer, Gümüşhânevî'nin Halifelerinden Oflu Yusuf Şevki Efendi, Hayatı ve Tesirleri, *Doğumunun 200. Yılı Hatırasına Uluslararası Gümüşhânevî Sempozyumu: "İlim ve İrşadla Geçen Bir Ömür" Bildiriler*, 1-2 Haziran 2013, İstanbul: International Gumushanevi Symposium, 1-2 June 2013, 372-395.
- Gür, Süleyman. "Osmanlı Döneminde Yetişen Trabzonlu Müellifler ve Eserleri: Bir Literatür Tespiti Denemesi". *KTÜİFD* 5/1, 155-239.